

Vaccination – mer än bara egna hälsovinster

Barometern den 30 september 2021

Att vaccinet gör nytta för den enskilde genom att skydda mot i första hand risk för svår sjukdom är nog ställt utom allt tvivel för de flesta, men några ord är också värda att nämna om vikten av en hög vaccinationstäckning ur ett nationalekonomiskt perspektiv.

Vid vaccination mot Covid-19 uppstår vad som inom nationalekonomi kallas en extern effekt. En extern effekt kan sägas föreligga om effekterna av ett beslut (eller en händelse) inte bara påverkar den som själv fattar beslutet utan även andra. Finns det då skäl för staten att vidta åtgärder i syfte att öka vaccinationstäckningen?

I frågan angående vaccination och förekomsten av de externa effekterna är grundproblemet följande: Om en relativt stor andel människor väljer att vaccinera sig är risken för svår sjukdom för de människor som trots allt låter bli att vaccinera sig liten, eftersom majoriteten av befolkningen har valt att vaccinera sig.

Däremot utsätter gruppen av frivilligt ovaccinerade andra personer, som av olika skäl inte har möjlighet att ta vaccinet, för ökad risk för sjukdom. En följd av det faktum att människor frivilligt avstår vaccination kan därmed bli ökat anspråk på vårdresurser såväl som undanträngning av annat vårdbehov och ökade kostnader för sjukvården.

Kostnaden för såväl samhället som för de personer som inte kunnat vaccinera sig kan såldes vara betydande av att människor som har möjlighet att vaccinera sig avstår från att göra det.

De samhällsekonomiska vinsterna av god vaccinationstäckning är därför betydande och motiverar åtgärder från det offentliga för att öka vaccinationsviljan. Bland exempelvis yngre, personer med kortare formell utbildning och människor som lever i utanförskapsområden tycks det vara särskilt svårt att få upp vaccinationstäckningen varför riktade informationsinsatser och uppsökande vaccinationsverksamhet säkert kan ha positiva effekter på viljan att vaccinera sig.

Frivillighet är utgångspunkt i vaccinationsprogrammet och från tidigare vaccinationskampanjer är erfarenheterna av frivillig vaccination goda. Trots detta förespråkas inte sällan såväl ekonomiska incitament som olika typer vaccinationspass som tänkbara åtgärder för att öka vaccinationsviljan. För- och nackdelarna med sådana åtgärder kan diskuteras länge.

Detta förtar dock inte det faktum att en individs beslut om eventuell vaccination får mer långtgående konsekvenser än de som rör den egna hälsan. För samhället är vinsterna av en hög vaccinationstäckning ur flera avseenden betydande, vilket faktiskt kan motivera att en rad typ av åtgärder framförs i syfte att öka vaccinationstäckningen.

Mats Hammarstedt